GEMEENTE Gulpen-Wittem

Kenmerk: G.26.02378
G.26.02378

Raadsvoorstel

Onderwerp	**BD 027 - Participatieverordening Gulpen-Wittem 2026**

Raadsnummer	:	BD 027
Zaakdossier	:	
Portefeuillehouder	:	Wethouder M.C.M. (Marc) Hermans
Ambtelijk team	:	Communicatie en Participatie
Datum collegevergadering	:	Dinsdag 8 september 2026
Datum commissievergadering	:	Donderdag 8 oktober 2026
Commissie	:	Bestuur, Sociaal & Maatschappelijk (BSM)
Besluitvorming raad	:	Donderdag 15 oktober 2026

Samenvatting
In verband met de Wet versterking participatie op decentraal niveau moeten gemeenten hun inspraakverordening vervangen door een participatieverordening. Deze verordening regelt op welke wijze inwoners worden betrokken bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid. Gemeenten hebben hiervoor de tijd tot 1 januari 2027. De participatieverordening heeft een bredere reikwijdte dan de huidige inspraakverordening. Waar inspraak zich vooral richt op de voorbereiding van beleid, ziet participatie ook toe op de betrokkenheid van inwoners en maatschappelijke partijen bij de uitvoering en evaluatie van beleid. Daarnaast moet de participatieverordening regels bevatten over de voorwaarden waaronder het uitdaagrecht kan worden toegepast. Het uitdaagrecht biedt inwoners en maatschappelijke partijen de mogelijkheid om de gemeente te verzoeken de uitvoering van een gemeentelijke taak over te nemen.

Voorgesteld besluit
De raad besluit:

1. De Participatieverordening Gulpen-Wittem 2026 vast te stellen.
2. De inspraakverordening Gulpen-Wittem, vastgesteld op 02-12-2010, in te trekken.

Inleiding

Gemeente Gulpen-Wittem betrekt inwoners, verenigingen, maatschappelijke organisaties en ondernemers actief bij ontwikkelingen en vraagstukken in de gemeenschap. Participatie vormt daarbij een belangrijk uitgangspunt in de gemeentelijke werkwijze. Door inwoners tijdig en op passende wijze te betrekken, benut de gemeente hun kennis, ervaring en betrokkenheid. Zo komen we tot beter onderbouwde besluiten, vinden we een betere aansluiting bij de leefwereld van onze inwoners en versterken we de lokale democratie.

Wet versterking participatie op decentraal niveau.

Een belangrijke aanleiding voor het vaststellen van de participatieverordening is de Wet versterking participatie op decentraal niveau. Deze wet wijzigt artikel 150 van de Gemeentewet en heeft als doel de participatie van inwoners en maatschappelijke partijen verder te versterken. De wetgever vindt het belangrijk dat inwoners invloed kunnen uitoefenen op besluiten die hen raken. Door gebruik te maken van de ideeën en kennis uit de samenleving kunnen gemeentelijke besluiten beter aansluiten bij de behoeften en belangen van inwoners. Participatie wordt daarmee gezien als een essentieel onderdeel van een sterke en levendige democratie.

We vervangen de inspraakverordening door een participatieverordening.

Op dit moment zijn gemeenten verplicht om een inspraakverordening te hebben. Deze verordening regelt wanneer en op welke wijze inwoners worden betrokken bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid. Door de wetswijziging, die in is gegaan op 1 januari 2025, moeten gemeenten deze inspraakverordening binnen twee jaar vervangen door een participatieverordening. Gemeenten hebben hiervoor dus de tijd tot 1 januari 2027. De participatieverordening heeft een bredere reikwijdte dan de huidige inspraakverordening. Waar inspraak zich vooral richt op de voorbereiding van beleid, ziet participatie ook toe op de betrokkenheid van inwoners en maatschappelijke partijen bij de uitvoering en evaluatie van beleid.

Het uitdaagrecht.

Daarnaast moeten gemeenten in de participatieverordening bepalen onder welke voorwaarden het uitdaagrecht wordt toegepast. Het uitdaagrecht houdt in dat inwoners en maatschappelijke partijen de gemeente kunnen vragen om de uitvoering van een gemeentelijke taak over te nemen.

Motie M2521 – Motie Van der Laan (DOE'22) over participatieverordening en uitdaagrecht (1e gewijzigde versie).

De wettelijke verplichting vormt niet de enige aanleiding voor het vaststellen van een participatieverordening in Gulpen-Wittem. De gemeenteraad heeft met motie M2521 – Motie Van der Laan (DOE'22) over participatieverordening en uitdaagrecht (1e gewijzigde versie) (bijlage 3) het belang van een duidelijke regeling voor participatie en het uitdaagrecht benadrukt. Met deze motie wordt invulling gegeven aan de wens om participatie verder te ontwikkelen en de rol van inwoners en maatschappelijke partijen in relatie tot de gemeente te versterken.

Beoogd effect / doelstelling
De participatieverordening heeft als doel een juridisch kader te bieden voor de toepassing van participatie en het uitdaagrecht binnen de gemeente. De verordening schept duidelijkheid over het participatieproces, de rollen en verantwoordelijkheden van betrokken partijen en de voorwaarden waaronder het uitdaagrecht kan worden toegepast.

Met de verordening wordt beoogd de samenwerking tussen het gemeentebestuur, inwoners en maatschappelijke partijen te versterken door hen structureel en op een passende wijze te betrekken bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van gemeentelijk beleid. Hiermee wordt de kwaliteit van de lokale democratische processen vergroot, doordat kennis, ervaringen en initiatieven uit de samenleving beter worden benut en besluitvorming transparanter en zorgvuldiger plaatsvindt.

Daarnaast beoogt de verordening een verandering in de manier waarop de gemeente samenwerkt met de samenleving. Uitgangspunt is dat participatie een vanzelfsprekend onderdeel wordt van alle fasen van het beleidsproces. De verordening stimuleert daarmee een meer participatieve werkwijze binnen de gemeentelijke organisatie en draagt bij aan een sterke, betrokken en veerkrachtige samenleving.

Argumenten

1.1. *Met het vaststellen van de participatieverordening voldoet de gemeente aan haar wettelijke taak.*
De ‘Wet versterking participatie op decentraal niveau’ verplicht gemeenten een participatieverordening vast te stellen. Met de vaststelling van de verordening geeft de gemeente invulling aan deze wettelijke verplichting en wordt een juridisch kader gecreëerd voor de toepassing van participatie en het uitdaagrecht.

1.2. *Met het vaststellen van de participatieverordening ontstaat een helder en uniform kader voor het proces van participatie.*
De participatieverordening ziet primair toe op het proces van participatie en niet op de inhoudelijke uitkomst van besluitvorming. De verordening legt vast wanneer en op welke wijze participatie wordt georganiseerd, welke rollen en verantwoordelijkheden de gemeente, inwoners en maatschappelijke partijen hebben en onder welke voorwaarden het uitdaagrecht kan worden toegepast. Hierdoor ontstaat een transparant, voorspelbaar en zorgvuldig participatieproces en een consistente werkwijze binnen de gemeentelijke organisatie.

1.3. *Met het vaststellen van de participatieverordening wordt de samenwerking met inwoners en maatschappelijke partijen versterkt en neemt de kwaliteit van besluitvorming toe.*
Door inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties vroegtijdig te betrekken bij de voorbereiding van beleid en besluitvorming, worden kennis, ervaringen en initiatieven uit de samenleving beter benut. Dit draagt bij aan beter onderbouwde besluiten, meer draagvlak en een versterking van de lokale democratie. Voor Gulpen-Wittem sluit deze werkwijze aan bij de actieve rol die inwoners, verenigingen en dorpsgemeenschappen al vervullen.

1.4. *Met het vaststellen van de participatieverordening wordt een participatieve werkwijze binnen de gemeentelijke organisatie gestimuleerd.*
De verordening vormt niet alleen een juridisch kader, maar ondersteunt ook de ontwikkeling naar een organisatie waarin participatie een vanzelfsprekend onderdeel is van alle fasen van het beleidsproces. De verordening biedt hiervoor de randvoorwaarden en stimuleert een cultuur waarin gemeente, inwoners en maatschappelijke partijen op een gelijkwaardige en transparante wijze samenwerken aan gemeentelijke opgaven.

1.5. *Het sluit naadloos aan bij ons 'Burgerparticipatiebeleid'(bijlage 5)', vastgesteld door de gemeenteraad op 2 juni 2022.*
Hierin is het uitgangspunt opgenomen dat inwoners actief worden betrokken bij gemeentelijke ontwikkelingen en dat samenwerking tussen gemeente en samenleving wordt bevorderd. Het burgerparticipatiebeleid biedt hiervoor de inhoudelijke uitgangspunten en het afwegingskader om per vraagstuk te bepalen of participatie wenselijk is, welke vorm van participatie passend is en op welke wijze inwoners en maatschappelijke partijen worden betrokken. Daarbij wordt rekening gehouden met de aard en impact van het vraagstuk, de mate van invloed die mogelijk is en de betrokken belangen. De participatieverordening vormt hierop een aanvulling door het proces van participatie juridisch te borgen. De verordening geeft duidelijkheid over de spelregels, rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende betrokken partijen en zorgt ervoor dat participatie op een transparante en zorgvuldige wijze wordt toegepast.

1.6. *Het sluit naadloos aan op onze 'Verbeteragenda Zelfsturing'*
Zelfsturing gaat uit van de kracht, betrokkenheid en verantwoordelijkheid van inwoners en gemeenschappen om actief bij te dragen aan de leefbaarheid en ontwikkeling van de eigen omgeving. De participatieverordening ondersteunt deze ontwikkeling door ruimte te bieden voor initiatief, samenwerking en zeggenschap vanuit de samenleving.

Kanttekeningen en risico's

1.1. *Een participatieverordening is geen garantie voor meer of betere participatie.*
De participatieverordening biedt een juridisch kader en stelt regels voor het proces van participatie. De verordening bepaalt niet de inhoudelijke uitkomst van participatie en zorgt erop zichzelf niet voor dat participatie automatisch succesvol is. Het effect hangt af van de wijze waarop de gemeente de verordening toepast, inwoners bereid zijn mee te werken en de mate waarin participatie onderdeel wordt van de gemeentelijke werkwijze.

1.2. *De participatieverordening vraagt om een andere manier van werken binnen de gemeentelijke organisatie.*
De invoering van de participatieverordening vraagt om aandacht voor de cultuur en werkwijze binnen de gemeente. Participatie wordt meer dan voorheen een vast onderdeel van de voorbereiding en uitvoering van beleid. Dit vraagt om een ontwikkeling in houding en gedrag van medewerkers en bestuurders, maar ook om voldoende ambtelijke capaciteit en ondersteuning om participatie zorgvuldig vorm te geven.

1.3. *Participatie leidt niet altijd tot overeenstemming.*
Participatie betekent dat inwoners en belanghebbenden de mogelijkheid krijgen om hun kennis, ervaringen en belangen in te brengen. Het betekent echter niet dat alle wensen of voorstellen worden overgenomen. Het college en de gemeenteraad blijven verantwoordelijk voor de uiteindelijke belangenafweging en besluitvorming.

1.4. *Niet ieder onderwerp leent zich in dezelfde mate voor participatie.*
De vorm en intensiteit van participatie zijn afhankelijk van het onderwerp, de wettelijke kaders, de beschikbare ruimte voor invloed en de betrokken partijen. De participatieverordening biedt een algemeen kader, maar maatwerk blijft noodzakelijk om per situatie te bepalen welke vorm van participatie passend is.

Kosten en dekking

Participatieverordening
Het vaststellen van de participatieverordening zelf brengt geen kosten met zich mee.

Ambtelijke capaciteit
De toepassing van de participatieverordening vraagt wel om een andere werkwijze binnen de gemeentelijke organisatie. Burgerparticipatie blijft altijd maatwerk. Per vraagstuk wordt aan de hand van het afwegingskader(1) bepaald of participatie wordt toegepast, welke vorm van participatie passend is en welke inzet hiervoor nodig is. De toepassing van de verordening betekent daarmee niet dat bij ieder onderwerp een uitgebreid participatietraject wordt doorlopen, maar dat bewust en onderbouwd wordt afgewogen welke mate van participatie passend is.

Wanneer participatie wordt toegepast, vraagt dit extra inzet binnen projecten. Medewerkers zullen in de verschillende fasen van beleidsontwikkeling en uitvoering meer tijd moeten reserveren voor het voorbereiden, organiseren en begeleiden van participatieprocessen. Dit kan gevolgen hebben voor de ambtelijke capaciteit en de planning van werkzaamheden. Waar onvoldoende ambtelijke capaciteit of financiële dekking beschikbaar is, zullen weloverwogen keuzes moeten worden gemaakt. Omdat de gemeente Gulpen-Wittem een kleine organisatie is zal er voorrang gegeven worden aan autonome ontwikkelingen en daaruit voortvloeiende verplichtingen.

Daarnaast vraagt de verdere ontwikkeling van burgerparticipatie om investering in kennis en vaardigheden binnen de gemeentelijke organisatie. Medewerkers moeten voldoende toegerust zijn om participatieprocessen op een goede en passende manier vorm te geven. Dit vraagt mogelijk om trainingen, opleidingen en begeleiding. Hieraan zijn zowel financiële kosten als tijdsinvesteringen verbonden. Ook vraagt een dergelijke ontwikkeling tijd; het versterken van participatie vraagt om een geleidelijke verandering in houding, gedrag en werkwijze binnen de organisatie.

De participatieverordening verplicht de gemeente daarnaast om ondersteuning te bieden aan inwoners en maatschappelijke partijen die gebruik willen maken van het uitdaagrecht. Afhankelijk van het aantal verzoeken dat wordt ingediend, kan dit extra capaciteit vragen, zowel procesmatig

(bijvoorbeeld begeleiding en beoordeling van verzoeken) als inhoudelijk (bijvoorbeeld het onderzoeken van de haalbaarheid en gevolgen van een initiatief).

(1) Afwegingkader Burgerparticipatie Gulpen-Wittem (bijlage 6): het kader stelt de ambtelijke organisatie in staat om per project of beleidsvraagstuk gestructureerd te bepalen of burgerparticipatie zinvol is, en zo ja, met welk doel, welke betrokkenen, welk participatieniveau en welke aanpak. Zo kan de organisatie bewuste, onderbouwde keuzes maken en deze goed motiveren richting college en raad.

Uitvoering

Na besluitvorming door het college wordt een raadsvoorstel tot wijziging van de inspraakverordening naar een participatieverordening ter besluitvorming aangeboden aan de gemeenteraad.

Wanneer	Wat
16 september 2026	Agenderen van het voorstel voor behandeling door de gemeenteraad
22 september 2026	Bekendmaken stukken
8 oktober 20226	Commissievergadering
15 oktober 2026	Behandeling en besluitvorming door de gemeenteraad
16 oktober 2026	Verordening sturen naar Daadkracht voor publicatie
16 oktober 2026	Actief informeren van inwoners over de mogelijkheden van het uitdaagrecht, de spelregels die daarbij gelden en wijze waarop gebruik kan gemaakt worden van het uitdaagrecht
21 oktober 2026	Publicatie en inwerkingtreden van de verordening

Communicatie en participatie

Communicatieplan

Door middel van een communicatieplan worden inwoners en maatschappelijke partijen actief geïnformeerd over de mogelijkheden van het uitdaagrecht, de spelregels die daarbij gelden en de wijze waarop hiervan gebruik kan worden gemaakt. Dit gebeurt via de gemeentelijke communicatiemiddelen, waarbij de informatie frequent wordt herhaald. Daarnaast is de informatie te allen tijde terug te vinden op de gemeentelijke website. Aan de communicatie over de participatieverordening en het uitdaagrecht zijn kosten verbonden. Deze kosten worden opgevangen binnen de daarvoor beschikbare middelen.

Het beleid wordt bekendgemaakt via overheid.nl en zal daarna in werking treden.

Bijbehorende documenten

Onderwerp	Poststuknummer	Zaakdossier
Ontwerp-raadsbesluit BD 027	G.26.02377	
Bijlage 1: Participatieverordening	G.26.02511	
Bijlage 2: Inspraakverordening	GB.15.1797	
Bijlage 3: M2521 - Motie Van der Laan (DOE'22) over participatieverordening en uitdaagrecht (1e gewijzigde versie)	G.25.03642	
Bijlage 4: Burgerparticipatiebeleid	B.22.03235	
Bijlage 5: Afwegingskader	B.22.03234	